

Будякова Олена Юрїївна,
*доцент кафедри смарт-економїки,
кандидат економїчних наук, доцент
Київський національний університет
технологій та дизайну (м. Київ)*

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЗЕЛЕНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ

За своєю суттю зелена трансформація до екологічно сталого суспільства є політичним вибором. Паризька кліматична угода 2015 року стала моментом, коли світ об'єднався, щоб зробити цей вибір, відповідаючи на найнагальніший виклик державної політики нашого часу. Майже через десятиліття є розуміння, що проблема зміни клімату вимагатиме значно більше таких рішень – на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Також стало зрозуміло, що захист планети має включати одночасне зобов'язання піклуватися про людей, які постраждали від зеленого переходу [1].

Дійсно, світ стоїть на переломі кліматичних та суспільних чинників. За даними Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (ІРСС) [2], збереження нинішніх рівнів викидів парникових газів (ПГ) до 2030 року безповоротно знизить шанси утримати глобальне потепління на рівні нижче 1,5°C. Проте такі термінові попередження урядам щодо прискорення переходу відбуваються на тлі зростаючих побоювань, що екологічна політика щодо обмеження викидів ПГ та встановлення глобальних температурних обмежень призведе до наслідків на ринок праці.

Економічні наслідки переходу до нульових викидів також з'являються внаслідок того, як зростає вплив інших глобальних викликів та суспільних трансформацій, зокрема тривалий вплив кризи продовольчого забезпечення, цифрова трансформація, прискорення демографічних змін, тощо.

Глобальні виклики обумовлюють, що уряди повинні розробляти та впроваджувати рішення державної політики, які відповідають економічним та соціальним наслідкам екологічної політики. Такий підхід, який ставить вирішення соціального впливу в центрі стратегій «чистого нуля», є не тільки правильним, але також необхідним для забезпечення довгострокової суспільної підтримки для продовження зеленої трансформації.

Проте, незважаючи на невизначеність та повільні темпи досягнення кліматичних цілей, є підстави для позитивних прогнозів. Перш за все, зелена трансформація триває, і економіка трансформується з урахуванням кліматичних цілей. Крім того, зараз існують аналітичні дані, які допомагають виміряти вплив зеленої трансформації не тільки на довкілля, а й на суспільство.

Звіт ОЕСР Employment Outlook 2024 [1] пропонує унікальну доказову базу та інструменти, щоб оцінити як екологічна політика почала змінювати ринок праці для вирішення проблем для тих, на кого негативно вплинула політика зміни клімату та політика пом'якшення наслідків зміни клімату.

До цього часу прогнози щодо впливу зеленої трансформації на зайнятість розділялися між позитивними прогнозами щодо нових «зелених робочих місць» та песимістичними прогнозами скорочення працівників у зв'язку з припиненням діяльності. Однак докази, представлені у звіті ОЕСР Employment Outlook 2024 [1] є більш збалансованими та більш масштабними. Звіт зосереджується на аналізі «зелених робочих місць», які включають:

- нові робочі місця, які з'являються завдяки екологічній політиці в перехідний період;
- робочі місця, які передбачають зміну необхідних навичок та компетенцій;
- робочі місця, на яких виробляються товари та послуги, які є ключовими ресурсами для діяльності з меншими викидами ПГ.

Завдяки цьому цілісному погляду на робочі місця, орієнтованих на екологію, оцінено, що політика нульового чистого прибутку сильно вплине

на понад 25% існуючих робочих місць як позитивно, так і негативно. Зелений перехід вплине на робочі місця далеко за межами енергетичного сектору, торкнувшись багатьох професій, від водіїв автобусів до будівельників та фермерів [1].

Державна політика в сфері зайнятості повинна сприймати цю ширшу оцінку зайнятості як можливість підвищити обізнаність та залучити широку частину робочої сили, яка безпосередньо зацікавлена та відіграє роль у досягненні цілей пом'якшення змін клімату. У той же час перехідний період передбачає на ринку праці працівників, на яких зелений перехід вплине позитивно та негативно, на що державна політика повинна відреагувати. Це вимагає бути прозорими з громадянами та гарантувати, що дії щодо пом'якшення наслідків зміни клімату супроводжуються соціальною та економічною політикою, яка пом'якшує негативні наслідки для окремих робочих місць, водночас забезпечуючи стійке зростання у сталий та інклюзивний спосіб.

Зелена трансформація та перехід до чистого нуля передбачає значний перерозподіл робочих місць між певними галузями, професіями та регіонами. Деякі види діяльності будуть розвиватись, які зокрема:

- безпосередньо сприяють скороченню викидів парникових газів;
- забезпечують основні товари та послуги для діяльності з низьким рівнем викидів парникових газів.

Інші галузі, які історично були виробниками з високим рівнем викидів парникових газів, повинні будуть реструктуризуватися, а деякі будуть змушені скоротись чи навіть припинити свою діяльність.

За прогнозами ОЕСР до 2030 року очікується, що зайнятість у таких галузях ЄС, як постачання енергії з викопного палива, транспортні послуги, гірничодобувна промисловість та виробництво енергоємної продукції, на які припадає 80% викидів ПГ (хоча припадає лише 7% зайнятості), знизиться на 14%. У середньому в країнах ОЕСР працівники, витіснені з галузей з високим рівнем викидів ПГ, зазнають на 24% більшого зниження річних доходів

протягом шести років після звільнення, ніж люди, які втрачають роботу в галузях з низьким рівнем викидів ПГ. Їм потрібна підтримка, щоб полегшити їхній перехід на нові робочі місця через цілеспрямоване навчання та заходи мобільності.

Але існують очевидні значні розбіжності в перспективах працевлаштування працівників у широко визначених екологічних професіях і тих, хто працює в сферах з викидами парникових газів, і це слід враховувати належним чином. Для багатьох із тих, кого звільнили з діяльності, що призводить до високого рівня шкідливих викидів ПГ, існують альтернативні можливості працевлаштування за умови, що вони підтримані під час переходу за допомогою цілеспрямованої політики підтримки.

Існують також регіональні розбіжності, коли промисловість з високим рівнем викидів ПГ значною мірою зосереджена в окремих – переважно сільських – регіонах. Навпаки, професії, які найшвидше розвиваються завдяки переходу на нульову чисту продукцію, потребують навичок та знаходяться переважно в містах. Без політичних дій працівники низької кваліфікації у сільській місцевості несли б більшу частину ризиків зеленого переходу, тоді як висококваліфіковані працівники у містах мали б краще становище. Розрив між містом й регіонами та розрив у навичках викликають питання базової справедливості, водночас посилюючи напругу, яка може підірвати політичну підтримку, необхідну для переходу до нульового чистого прибутку.

Усунення цих розбіжностей у впливі зеленої трансформації та переходу на чистий нуль має вирішальне значення для успіху самого переходу та особливо для забезпечення його справедливості.

Державна політика має у своєму розпорядженні різні інструменти, які можуть допомогти полегшити зелену трансформацію, сприяти створенню нових робочих місць та підтримати працівників. Окрім добре розроблених схем підтримки доходу безробітних, заходи, спрямовані на працівників, яким загрожує звільнення, можуть обмежити частоту та наслідки зміни роботи.

Потрібні ефективні навчальні програми, щоб забезпечити перехід від професій з інтенсивними викидами парникових газів до професій, орієнтованих на екологію та підвищити кваліфікацію наявних працівників, які стикаються з новими завданнями, оскільки підприємства рухаються до стійких виробничих процесів.

Так, Мінекономіки запрошує українські компанії приєднатися до навчальної програми Climate Ambition Accelerator. Це шестимісячна програма, розроблена для допомоги бізнесу встановити науково обґрунтовані цілі зі скорочення викидів парникових газів (ПГ) та створити чіткий шлях до «чистого нуля» відповідно до цілей Паризької угоди. Наразі інвестори та клієнти вимагають від компаній чітких зобов'язань щодо скорочення викидів. Climate Ambition Accelerator забезпечує бізнесу знання та ресурси для розробки та впровадження ефективних стратегій декарбонізації, відповідно до траєкторії досягнення нульових викидів до 2050 року. [3].

Отже, необхідна цілеспрямована екологічна політика для системного вирішення ризиків зеленої трансформації. Нові бізнес-моделі, зокрема біоекономіка, забезпечує багатовимірне рішення для подолання зміни клімату. Стала біоекономіка означає відмову від економічних систем, заснованих на невідновлювальних викопних ресурсах, які потребують великих затрат, а також від систем з низькою продуктивністю та загрозами екосистемам. Біоекономіка, заснована на знаннях, зможе задовольнити майбутній попит на біологічні ресурси чи біомасу ресурсозберігаючим, кліматичним, сталим та інклюзивним способом. Це довгострокова зелена трансформація, яка потребує нових систем, які використовують біомасу у сталий спосіб, зберігають біорізноманіття, повертають процеси деградації землі та ґрунтів, а також відновлюють або збільшують вуглецеву ємність землі, ґрунтів та біомаси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. OECD (2024), OECD Employment Outlook 2024: The Net-Zero Transition and the Labour Market, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ac8b3538-en>.
2. The Intergovernmental Panel on Climate Change. <https://www.ipcc.ch/>
3. Міністерство економіки України запрошує українські компанії взяти участь у Climate Ambition Accelerator. <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=c6e5fe90-b722-4a9e-ac27-0f5706369e8f&title=ClimateAmbitionAccelerator>

Вакеріна Анна Віталіївна

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
технологій та дизайну (м. Київ).*

Науковий керівник: к.ю.н., доцентка Коваль О. М.

ПРАВО ПУБЛІЧНОСТІ У ЦИФРОВУ ЕРУ: ЗАХИСТ ОБРАЗУ ТА РЕПУТАЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком цифрових технологій, зокрема соціальних мереж, які перетворилися на головний засіб комунікації мільйонів людей. Однак ці зміни відкривають нові виклики для прав людини, зокрема в контексті захисту права публічності та репутації. Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, TikTok, надають можливість людям публікувати інформацію про себе та інших, але також несуть загрози щодо незаконного використання образу і маніпулювання репутацією [1].

Соціальні мережі змінили природу комунікацій і зробили людей більш публічними, незалежно від їхнього бажання. Відома особа або публічна фігура (наприклад, актор, спортсмен, політик) має підвищену увагу з боку громадськості. Їхній образ часто стає частиною комерційних проєктів,